

**Intressegruppen för Mödrahälsovård inom SFOG
Samordningsbarnmorskorna inom SBF
i samarbete med MödraBarnhälsovårdspedagogernas Förening**

Nr 59
2008

Mödrahälsovård, Sexuell och Reproduktiv Hälsa

Författare:

Agneta Andersson-Ellström (M), Göteborg
Gunilla Banke (S), Nordöstra Skåne
Anna Berglund (M), Lt Västmanland
Ulla Björklund (M), Södersjukhuset, Stockholm
Katarina Blomstrand (M), Lt Jönköpings län,
Södra SVO
Pia Collberg (M), Lt Jämtlands län
Kristina Elfgrén (M), KS Huddinge, Stockholm
Helena Fadl (M), Lt Örebro län
Monica Idestrom (S), Lt Värmland
Karin Kråk (S), Lt Västernorrland
Bodil Knutson (S), Mellersta Skåne
Eunice Langmo (M), Lt Kronoberg
Elisabeth Lindholm (M), Danderyd, Stockholm
Marie Lindroth (M), Nordvästra Skåne
Gittan Lundberg (S), Nordvästra Skåne
Carin Nilsson (M), Lt Västernorrland
Christina Norén (S), Danderyd, Stockholm
Pernilla Ny, Barnmorska, Lund
Kerstin Petersson (S), Södersjukhuset, Stockholm
Eva Ramström (S), Södra Halland
Agneta Romin (M), Lt Dalarna
Eva Sandén (S), Lt Kronoberg

Helena Strevens (M), Mellersta Skåne
Birgitta Toomingas, MHV/BHV-psykolog,
Lt Dalarna
Carina Westergren (S), Lt Örebro län

Referensgrupp

Bertil Bergman (M), Lappland Södra
Lena Brissman (S), Södra Kalmar län
Gudrun Broberg (S), Skövde, Västra Götaland
Joy Ellis (M), Södra Bohuslän,
Jens-Christian Gertsen (M), Norra Halland
Ingrid Haglund, (S), Lt Jämtlands län
Per-Åke Holmgren (M), Västerbotten
Margareta Honn, MHV/BHV-psykolog,
Lt Jämtlands län
Lisbeth Lennartsson (S), Södra Bohuslän
Katri Nieminen (M), Lt Östergötland
Hanna Nordlöf (M), Nordöstra Skåne
Anita Pfeiffer (S), Lt Västmanland
Pirko Santakangas (M), Gotland
Maria Tyrgren (S), Lt Jönköpings län
Maria Wärnsberg (M), Lt Jönköpings län,
Höglandssjukhuset, Eksjö

(M) = Mödrahälsovårdsöverläkare, (S) = Samordningsbarnmorska, (Lt) = Landsting

Redaktionsgrupp

Gunilla Banke (S), Nordöstra Skåne
Anna Berglund (M), Lt Västmanland
Pia Collberg (M), Lt Jämtlands län
Monica Idestrom (S), Lt Värmland

Redaktör:

ARGUS Professor Lars-Åke Mattsson,
Kvinnokliniken, SU/Östra, Göteborg
Layout: Moniqa Frisell
Tryck: Elanders 2008

Innehåll

Inledning	5
Mödrahälsovårdens utveckling och uppdrag.....	7
Mödrahälsovårdens organisation, struktur och kvalitetsuppföljning	15
Mödrahälsovårdens folkhälsoarbete	29
Medicinskt basprogram i samband med graviditet.....	42
Fosterdiagnostik.....	61
Hälsoinformation i samband med graviditet	67
Psykosocialt arbete samt psykisk ohälsa och sjukdom i samband med graviditet	77
Föräldrastöd.....	87
Preventivmedelsrådgivning och förebyggande av sexuellt överförbara infektioner	97
Utåtriktat arbete inom mödrahälsovården.....	105
Gynekologisk cellprovskontroll	109
APPENDIX I: Beräkning av resurser för läkarens och barnmorskans praktiska arbete på barnmorskemottagning samt för mhöl-sambauppdraget...	115
APPENDIX II: Mätteknik för Symfys-Fundusmått	121
APPENDIX III: Normal psykologisk omställningsprocess under graviditeten - praktiskt tillämpning i det dagliga arbetet.....	123
APPENDIX IV: Förslag på rutinfrågor om våld.....	131
APPENDIX V: Rutiner och metodik vid gynekologisk cellprovskontroll	133
Förkortningar	136

Inledning

Stora olikheter i geografiska och organisatoriska förutsättningar för mödrahälsovården i vårt land kräver allmängiltiga mål och ramar för att kvalitetssäkra verksamhetens innehåll.

Socialstyrelsens rapport 1996:7 Mödrahälsovård före, under och efter graviditet är det senast utgivna övergripande dokumentet gällande den svenska mödrahälsovårdens uppdrag och verksamhet. Redan i början av 2000-talet kontaktade landets mödrahälsovårdsöverläkare och samordningsbarnmorskor Socialstyrelsen och påtalade behovet av ett nytt nationellt styrdokument med uppdatering av kunskapsunderlaget för mödrahälsovårdens uppdrag för att säkra hälsovård på lika villkor i landet. Kontakter togs även med Sveriges Kommuner och Landsting, Folkhälsoinstitutet, Socialdepartementet och Socialutskottet för att uppmärksamma behovet av ett nytt styrdokument. Hösten 2005 stod det klart att Socialstyrelsen inte hade i uppdrag att utforma nya riktlinjer. Man uppmuntrade emellertid professionen att ta egna initiativ.

Mödrahälsovårdsöverläkargruppen och samordningsbarnmorskorna började då planera för att själva åta sig uppgiften och fick av sina specialistföreningar, Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi och Svenska Barnmorskeförbundet uppdraget att starta arbetet med nya riktlinjer för mödrahälsovården i landet. Föreningarna beslutade att dokumentet skulle ges ut som en arbetsgruppsrapport utgiven av SFOG och SBF i samverkan.

Under drygt två år har många arbetsgrupper varit engagerade i detta omfattande arbete. Dokumentet har delats upp i elva kapitel som

speglar mödrahälsovårdens verksamhetsområden. Praktiska anvisningar med frågeguider samt beräkningar som ligger till grund för rekommendationerna i rapporten har samlats i ett appendix.

Mödrahälsovårdsöverläkare och samordningsbarnmorskor har varit representerade i alla arbetsgrupper. MHV/BHV-psykologer har deltagit i gruppen som skrivit föräldrastödskapitlet och till viss del även i kapitlet gällande psykosocialt arbete samt lämnat synpunkter på organisationskapitlet. Varje kapitel har haft en kapitelansvarig som deltagit i flera seminarier och fört dialog med redaktionsgruppen. Redaktionsgruppen bestående av två mödrahälsovårdsöverläkare och två samordningsbarnmorskor har sett till helheten och är ansvariga för den slutgiltiga utformningen. Manus har varit utsänt på remiss till SFOG, SBF, Svensk Förening för Allmänmedicin och Mödrabarnhälsovårdspsykologernas förening. SKL och Socialstyrelsen har informerats under arbetets gång. SFOGs organisation för publicering av arbetsgruppsrapporter ansvarar för slutredigering, tryckning och distribution.

Vi hoppas att dokumentet skall vara till hjälp och stöd i det dagliga arbetet för personal inom mödrahälsovården oavsett organisation och vårdform. Vi hoppas även att det ska fungera som kunskapsunderlag för verksamhetschefer, beställare, avtals- och kontraktskrivare vid planering av verksamheten. Politiker, sjukvårdspersonal och övriga samverkanspartners kan genom styrdokumentet få en bra bild över dagens svenska mödrahälsovård och dess innehåll.

Redaktionsgruppen
Gunilla Banke, Anna Berglund, Pia Collberg och Monica Idestrom